

Dr hab. Andrzej Stelmach, prof. nadzw.
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
w Poznaniu

O c e n a

**osiągnięć naukowo-badawczych, dorobku dydaktycznego
i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej
doktor Aleksandry Kruk
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego**

I. Sylwetka Habilitantki

Doktor Aleksandra Kruk jest absolwentką Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, w którym w 2004 roku uzyskała tytuł magistra politologii. W 2008 roku, na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Rola Hansa-Dietricha Genschera w polityce wewnętrznej i zagranicznej RFN w latach 1969-1992*, napisanej pod kierownictwem prof. Bogdana Koszela uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Doktorat został wyróżniony przez Zarząd Główny PTNP nagrodą im. Profesora Piotra Dobrowolskiego za najlepszą pracę doktorską podejmującą problematykę niemcoznawczą.

Od 2008 roku dr A. Kruk była zatrudniona na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Studiów Międzynarodowych w Łodzi. Obecnie, od 2014 r., pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego.

II. Osiągnięcia naukowo-badawcze Habilitantki

Na dorobek naukowy dr A. Kruk składa się przede wszystkim jedna samodzielnie opublikowana monografia: *Wolna Partia Demokratyczna po zjednoczeniu Niemiec (1990-2013)*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2015, s. 190. Poza tym Habilitantka po doktoracie opublikowała 30 artykułów naukowych. W tym 6 znalazło się, jak zapewnia w autoreferacie, w czasopiśmie indeksowanych w bazie JCR lub na liście ERIH. Pragnę zauważyć, iż przywoływany w tym miejscu wykazu Rocznik Integracji Europejskiej

jest indeksowany w bazie ERIH+ dopiero od 2015 r., a w okresie jego indeksacji w bazie Habilitantka opublikowała w czasopiśmie tylko jeden artykuł, a nie jak podaje cztery.

Kolejnych 5 artykułów ukazało się w czasopismach naukowych a dalszych 19 stanowi rozdziały w pracach zbiorowych. Habilitantka podaje, że w druku znajdują się kolejne cztery artykuły naukowe (przedstawiła stosowne zaświadczenia).

Pani Doktor była redaktorem pracy pod tytułem: *Ministerstwa spraw zagranicznych wobec wyzwań XXI wieku*, oraz współredaktorem dwóch prac zbiorowych: *Niemiecka scena polityczna 2009-2013. Aktorzy, zagadnienia i wyzwania* (wspólnie z Moniką Sus), oraz *Przegląd Narodowościowy=Review of Nationalities: Mniejszość niemiecka* (wspólnie z Piotrem Pochyły). W tym ostatnim przypadku nie mam wiedzy na temat tej publikacji, ponieważ Habilitantka nie przedstawiła jej oryginału ani kopii do oceny. Z autoreferatu wiem, iż jest to redakcja kolejnego tematycznego tomu *Przeglądu Narodowościowego*.

Pani Doktor opublikowała tylko 3 artykuły w języku angielskim. Ze względu na tematykę prowadzonych badań oraz znajomość języka niemieckiego może dziwić brak publikacji w Niemczech. Żle to świadczy o internacjonalizacji wyników prowadzonych przez Habilitantkę badań.

Wśród artykułów naukowych tylko dwa zostały opublikowane za granicą. Jeden w Kijowie a drugi, sądząc po tytule czasopisma, także na Ukrainie.

Pod względem ilościowym dorobek Habilitantki jest znaczny. Uwagę zwraca redakcja prac zbiorowych, co może świadczyć o umiejętności organizowania zespołów badawczych i koordynowania ich prac, a jest to jedno z istotnych wymagań stawianych przed samodzielnym pracownikiem naukowym. Pozytywnie należy ocenić osiągnięcia Pani doktor w zakresie upowszechniania wyników własnych badań na konferencjach naukowych. Po doktoracie jest to średnio udział w czterech konferencjach rocznie.

Reasumując tę część recenzji stwierdzam, iż ogólnie dorobek publikacyjny w wymiarze ilościowym jest, jak na dziewięcioletni okres po doktoracie, bogaty. Jeżeli chodzi o merytoryczną jego ocenę, to należy wskazać na jego wyraźną spójność tematyczną oraz nieco zróżnicowany poziom merytoryczny.

Pomijając, na tym etapie, osiągnięcia naukowe, które Habilitantka wskazuje jako podstawę merytoryczną postępowania habilitacyjnego, jej dorobek publikacyjny wyraźnie wskazuje na skoncentrowanie dociekań naukowych na problematyce związanej z systemem politycznym RFN i polityce zagranicznej tego państwa.

Sama Habilitantka wyróżnia trzy główne kierunki prowadzonych badań. Po pierwsze są to artykuły dotyczące sceny partyjnej RFN w latach 2009-2017. Na cykl składa się 15 tematycznie powiązanych publikacji. Odnoszą się one do ewolucji niemieckiej sceny politycznej w zakresie strukturalnym oraz legitymizacji różnych sił społecznych. Część z artykułów dotyczy koncepcji programowych i przywództwa politycznego w partiach politycznych Niemiec.

Drugim z wyróżnionych kierunków badań jest obszar polityki zagranicznej Niemiec. Tu Habilitantka plasuje kolejnych 9 artykułów. W tekstach poruszane są bardzo interesujące tematycznie problemy związane z różnymi wymiarami polityki międzynarodowej RFN. Ich różnorodność świadczy o rozległych zainteresowaniach naukowych Pani Doktor, ale konsekwentnie mieszczących się w zakresie badań niemcoznawczych.

Trzeci obszar badawczy dr A. Kruk koncentruje się na polityce wewnętrznej Niemiec. Habilitantka wskazuje tu na kolejnych 5 publikacji. Ich różnorodność tematyczna jest znaczna, ale merytorycznie psują do wyodrębnionego przez Panią Doktor cyklu. Ta różnorodność stanowi bardzo wartościowe uzupełnienie głównego nurtu prowadzonych przez nią badań i zasługuje na bardzo pozytywną ocenę.

Dr Aleksandra Kruk jest autorką trzech opublikowanych recenzji prac naukowych. Na zaproszenie redakcji była także recenzentką artykułów składanych do czasopism naukowych.

Podsumowując tę część recenzji, stwierdzam, iż dorobek publikacyjny dr A. Kruk jest znaczący zarówno w wymiarze ilościowym jak i jakościowym. Publikacje ukazały się w różnych krajowych ośrodkach naukowych. Są one spójne tematycznie i oscylują wyraźnie wokół problematyki niemcoznawczej. Niedosyt powoduje niewielka liczba publikacji w językach konferencyjnych oraz w zagranicznych ośrodkach naukowych. Internacjonalizacja wyników badań, o czym wspominałem już wcześniej, pozostawia sporo do życzenia.

III. Ocena osiągnięcia naukowego Habilitantki

Najważniejsze osiągnięcie naukowe Habilitantki, jak sama stwierdza w autoreferacie, to monografia pt. *Wolna Partia Demokratyczna po zjednoczeniu Niemiec (1990-2013)*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2015, s. 190. Jest ona prezentowana jako oryginalne osiągnięcie naukowe, które ma być podstawą do ubiegania się o kolejny stopień naukowy.

1. Ocena doniosłości tematu

Podjęty w książce temat jest ważny i wart szczegółowego zbadania. Autorka dokonuje szczegółowej analizy pozycji Wolnej Partii Demokratycznej w niemieckim systemie partyjnym po zjednoczeniu Niemiec. Cezura czasowa nie budzi zastrzeżeń i jest konsekwencją istotnych zmian na niemieckiej scenie politycznej spowodowanych zjednoczeniem obydwu państw niemieckich w 1990 roku i porażką wyborczą FDP w 2013 roku.

Praca dr A. Kruk wypełnia lukę jaka powstała na polskim rynku wydawniczym dotyczącą szczegółowych opracowań analizujących pozycję ustrojową partii politycznych w systemie politycznym RFN. Są to obszary wiedzy nadal mało dostępnej dla przeciętnego czytelnika w Polsce. Stąd podjęcie trudu ich zbadania i udostępnienia wyników prowadzonych badań zasługuje na uznanie. Na polskim rynku wydawniczym nie ma publikacji poświęconych problematyce podjętej przez dr A. Kruk.

2. Problemy badawcze i hipotezy

We wstępie do monografii Habilitantka zdefiniowała główny problem badawczy oraz postawiła pytania badawcze. Nie znalazłem w pracy jasno i wyraźnie sformułowanej głównej tezy, której weryfikacja w pracy miałaby wnieść istotny wkład w wyjaśnienie aktualnych procesów dekompozycji niemieckiej sceny partyjnej i roli w tym procesie FDP.

Habilitantka za cel swoich dociekań naukowych postawiła przedstawienie znaczenia FDP na niemieckiej scenie politycznej. W określeniu kierunków i charakteru tych badań mogą pomóc pytania badawcze postawione we Wstępie do pracy. Jest ich aż dziewięć i mają różny poziom ogólności. Autorka stawia także cztery tezy:

1. „FDP stopniowo traciła poparcie i wizerunek partii „języczka u wagi””, co wynikało ze zmieniającej się architektury niemieckiego systemu partyjnego.
2. FDP utraciła wizerunek partii proeuropejskiej i popierającej społeczną gospodarkę rynkową, co w obliczu narastającego eurosceptycyzmu i kryzysu gospodarczego w Unii Europejskiej nie wpłynęło pozytywnie na poprawę wizerunku partii i wzrost elektoratu.
3. FDP po zjednoczeniu Niemiec widziała przede wszystkim możliwość współpracy z chadecją.
4. FDP posiada dojrzałe struktury instytucjonalne, np. Fundacji im. Naumanna, Archiwum w Gummersbach”.

Niektóre z tych tez wydają się dosyć oczywiste, ale ich weryfikacja w trakcie prowadzonych badań nadała im rangi rozstrzygnięć potwierdzonych naukowo. W efekcie można by zaryzykować tezę bardziej ogólną o wyczerpaniu się specyficznego modelu

partyjnego w Niemczech określanego jako „system dwu i pół partyjny” i zaniknięciu specyficznej w tym modelu roli FDP.

Istotną wartością przedstawionego przez Habilitantkę dzieła jest wykorzystanie w nim materiałów uzyskanych w wyniku licznych kwerend archiwalnych w polskich a głównie niemieckich instytucjach, bibliotekach i placówkach naukowych. Bogaty ich wykaz przedstawiono w Bibliografii książki.

Oceniając warsztat badawczy Habilitantki, należy podkreślić, iż przedstawione w książce treści wskazują na dobre opanowanie warsztatu naukowego. W niektórych fragmentach pracy Autorka wykracza poza prezentację i opis. Pojawiają się wątki analityczne i są formułowane wnioski.

3. Wykorzystane metody badawcze

Habilitantka nie określiła przyjętego podejścia metodologicznego do prowadzonych badań. Wymieniła natomiast zastosowane metody badawcze. Za dominujące uznała metodę behawioralną, decyzyjną, instytucjonalno-prawną oraz systemową. Zastosowała także metody historyczne. We Wstępie do książki szczegółowo wyjaśniła do osiągnięcia jakich rezultatów badań stosowała poszczególne metody. Świadczy to o dużej świadomości i dojrzałości naukowej Habilitantki. Daje również rękojmię umiejętnego doboru i stosowania narzędzi w procesie badawczym. Nie jest to powszechna umiejętność wśród młodych badaczy.

4. Struktura pracy

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, wykazu skrótów oraz streszczenia w języku angielskim.

Układ treści jest wyraźnie problemowy. Nie budzi on zasadniczych zastrzeżeń. Pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający i dotyczy zarysu historycznego niemieckiego liberalizmu do 1990 roku. Kolejne rozdziały są ze sobą związane tematycznie i spójne wewnętrznie. W rozdziale drugim Autorka charakteryzuje debatę programową jaka toczyła się w FDP po zjednoczeniu Niemiec. Rozdział trzeci dotyczy struktury organizacyjnej partii. Dopiero kolejny rozdział dotyczy pozycji FDP w systemie politycznym RFN po zjednoczeniu Niemiec. W ostatnim rozdziale poddano szczegółowej analizie ewolucję polityki międzynarodowej FDP. W tym przypadku analizie podlegała także polityka zagraniczna Republiki Federalnej Niemiec w okresie współrządzenia przez FDP.

Struktura wewnętrzna poszczególnych części pracy ma chronologiczny charakter. Autorka analizuje poszczególne aspekty funkcjonowania FDP w ujęciu historycznym. Konstrukcja pracy jest poprawna i nie budzi zastrzeżeń. Objętość poszczególnych rozdziałów jest zbliżona i wynosi ok. 20 stron. Tylko rozdział ostatni jest ponad dwa razy bardziej obszerny od każdego z pozostałych (50 stron). Dotyczy on polityki zagranicznej FDP. W praktyce w dużej mierze Autorka koncentruje swą uwagę na polityce zagranicznej Niemiec w okresie, kiedy za politykę zagraniczną odpowiadała partia liberalna.

5. Wykorzystana literatura

W pracy wykorzystano bogatą literaturę przedmiotu. Autorka ma doskonałe rozeznanie w opublikowanych w Polsce i na świecie wynikach badań prowadzonych w interesującym ją obszarze. Na pochwałę zasługuje sięgnięcie przez Habilitantkę do licznych opracowań autorów zagranicznych. W bibliografii uwagę zwraca obszerna część poświęcona źródłom, prasie oraz wspomnieniom. Całość bibliografii zajmuje 21 stron.

Wielce przydatne w przygotowaniu monografii były liczne kwerendy przeprowadzone przez Habilitantkę w krajowych i niemieckich bibliotekach, ośrodkach naukowych oraz instytucjach, min. w *Deutsche Gesellschaft fuer Auswaertige Politik* w Berlinie, archiwum w Gummersbach.

6. Ważniejsze uwagi szczegółowe

Przeprowadzony w książce wywód Habilitantki nie budzi zastrzeżeń. Można było jednak spodziewać się w niektórych fragmentach pracy nieco bardziej pogłębionej analizy. Samo sformułowanie tytułu książki nie sugeruje jednak analizy problemu a raczej wskazuje na opis. I tak jest w znacznej części opracowania. Wątki analityczne na szczęście pojawiają się w niektórych częściach książki. Jest to dostrzegalne szczególnie w ostatnim rozdziale, gdzie dokonano analizy wpływu poszczególnych polityków FDP – ministrów spraw zagranicznych w rządzie RFN na politykę międzynarodową państwa.

W Zakończeniu zabrakło wyraźnie sformułowanych wniosków i odniesienia do postawionych wcześniej tez oraz pytań badawczych. Spodziewałem się odważniejszych ocen i konkluzji. Tym bardziej, że nie ma podsumowań, czy wniosków na końcu poszczególnych rozdziałów.

Praca jest napisana poprawnie pod względem warsztatowym. Duża liczba i obszerność przypisów świadczy o należytej staranności Habilitantki w gromadzeniu materiałów źródłowych i trosce w dokumentowaniu przywoływanych faktów i opinii.

IV. Cytowania i Indeks Hirscha

Nie mam informacji dotyczących liczby cytowań oraz indeksu Hirscha. Jak zbadała sama Autorka, jej prace były cytowane przynajmniej osiem razy.

V. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

Habilitantka nie udokumentowała kierowania ani udziału w międzynarodowych projektach badawczych. Podaje jedynie informacje, iż uczestniczyła w projekcie „Wojskowe zaangażowanie operacyjne Unii Europejskiej w rozwiązywanie konfliktów w Afryce” realizowanym na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu.

VI. Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Dr A. Kruk wygłosiła referaty na 29 krajowych oraz na 5 międzynarodowych konferencjach naukowych. Tylko dwie z tych konferencji odbyły się zagranicą. Pod względem liczby wygłoszonych referatów, jest to wynik bardzo dobry. Niezadawalająca jest natomiast liczba wystąpień na konferencjach zagranicznych. Habilitantka w języku angielskim lub niemieckim wygłosiła 5 referatów.

VII. Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki

Dr Aleksandra Kruk prowadzi zajęcia min. z następujących przedmiotów: Partie polityczne i systemy partyjne, Nauka o państwie, Prognozowanie i symulacje międzynarodowe, Teoria i praktyka polityki międzynarodowej, Miękka siła w polityce międzynarodowej, Obraz konfliktów zbrojnych w mass mediach, Studia strategiczne, dokumentacja urzędowa UE i wiele innych. Prowadziła również zajęcia ze studentami zagranicznymi w ramach programu Erasmus.

VIII. Opieka naukowa nad studentami

Jak twierdzi Habilitantka w autoreferacie, bo nie dysponuję żadnym potwierdzeniem tych informacji, prowadziła seminaria licencjackie i magisterskie w Wyższej Szkole Studiów Międzynarodowych w Łodzi. Aktualnie prowadzi seminaria licencjackie w Instytucie Politologii na Uniwersytecie Zielonogórskim.

Była opiekunem roku na kierunku stosunki międzynarodowe. Zorganizowała wspólnie ze studentami konferencję naukową *Systemy partyjne w teorii i praktyce*.

Dr A. Kruk jest, jak twierdzi w autoreferacie, koordynatorem programu Erasmus+ w Instytucie Politologii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. Nic mi na ten temat nie wiadomo. Myślę, że Pani doktor popełniła błąd w autoreferacie i ma na myśli Instytut Politologii na Uniwersytecie Zielonogórskim (na s. 19 autoreferatu jest już poprawnie). Gdyby w dokumentacji były odpowiednie zaświadczenia nie miałbym wątpliwości, że chodzi o „przejęzyczenie”.

IX. Staże w zagranicznych ośrodkach naukowych

W 2012 i 2013 roku Habilitantka prowadziła zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie w Getyndze w ramach programu Erasmus. W 2015 roku wygłosiła wykład w szkole letniej zorganizowanej na Uniwersytecie w Nijmegen w Holandii.

X. Konkluzja

Do kopii poszczególnych publikacji powinna być załączona również kserokopia strony tytułowej książki lub czasopisma oraz spis treści. W dokumentacji nie ma też dokumentów potwierdzających niektóre inne osiągnięcia Habilitantki. Ustawodawca wyraźnie wskazuje na taki obowiązek osoby ubiegającej się o stopień naukowy. W tej konkretnej sytuacji wyłącznie od dobrej woli recenzenta i jego zaufania do oświadczeń Habilitantki zależy, czy da wiarę w pisemne zapewnienia Pani doktor o jej niektórych osiągnięciach.

W swojej monografii, oraz w całym dotychczasowym dorobku naukowym, Habilitantka udowodniła, że potrafi samodzielnie sformułować i rozwiązywać problemy badawcze. Potwierdził tym samym przygotowanie do samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Jego dotychczasowy dorobek naukowy, moim zdaniem, wnosi istotny wkład w rozwój naszej dyscypliny naukowej: nauki o polityce.

Zarówno wysoka ocena rozprawy habilitacyjnej jak i pozytywna ocena całego dotychczasowego dorobku naukowego doktor Aleksandry Kruk upoważnia mnie do stwierdzenia, iż spełnia ona wymogi określone w *Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, w szczególności w jej art. 17. Habilitantka sprostала także wymaganiom szczegółowym wymienionych w rozporządzeniu MNiSzW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów

oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Tym samym
wnoszę o nadanie doktor Aleksandrze Kruk stopnia doktora habilitowanego nauk
społecznych w zakresie nauk o polityce.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'M. Kruk', with a long horizontal flourish extending to the right.